

Opisna rečenica

Teorija - opis u japanskom

Dosad smo za opisivanje imenica, izuzev nekih primjera koje smo smatrali težima, koristili samo pridjeve. Naučili smo da pridjevi dolaze uglavnom u dvije vrste koje smo nazvali い i な pridjevima¹. Međutim, japanski pridjevi za razliku od hrvatskih mogu nositi informacije o vremenu i negaciji, što nam je kompliciralo prijevod. Pogledajmo točno *kako* se prijevod mijenja:

ねこ
くろい猫 *crna mačka*
くろくない猫 *mačka koja nije crna*

Iako se u japanskom struktura rečenice nije značajnije promijenila, u hrvatskom smo pridjev morali zamijeniti cijelom zavisnom rečenicom *koja nije crna* da bismo dodali negaciju. Međutim, pogledamo li поближе くろくない, možemo uočiti da se radi o dva dijela koje smo već prije vidali, a koje znamo koristiti i odvojeno - くろく (prilog od くろい, *crno*) i ない (negacija glagola ある, *biti*). Možemo reći da je くろくない zapravo zavisna rečenica koja se sastoji od negiranog glagola ある i priloga くろく koji taj glagol opisuje.

Ovakvo opisivanje predikatima jedan je od temeljnih mehanizama za građenje rečenica u japanskom jeziku.

Teorija - predikatni i opisni oblik

U prošlosti jezika, sve riječi koje su mogle poslužiti kao predikat, imale su dva različita oblika - predikatni i opisni². Kad bi služile kao predikat glavne rečenice, dolazile bi u predikatnom obliku, a kad bi bile predikat zavisne rečenice koja opisuje neku imenicu, koristio se opisni oblik. Pogledajmo primjere:

あかい くるま *crveni auto* (opis)
くるまは あかい。 *Auto je crven.* (predikat)

Nekad davno, pridjevi u ovim rečenicama razlikovali bi se po obliku (あかき i あかし), no u modernom jeziku い pridjevi su izgubili ove razlike. Na sličan način razlike su izgubili i glagoli pa su im danas oba oblika ista:

りんごを 食べた。 *Pojeo sam jabuku.* (predikat)
食べた りんご *jabuka koju sam pojeo* (opis)

Jedina nama bitna skupina riječi u kojoj su se razlike zadržale do danas jesu な i の pridjevi koji u predikatnom obliku dolaze u kombinaciji sa spojnim glagolom:

びょうきの人 *bolestan čovjek* (opis)
あの人は びょうきだ。 *Onaj čovjek je bolestan.* (predikat)
げんきな人 *zdrav / veseo čovjek* (opis)
あの人は げんきだ。 *Onaj čovjek je zdrav / veseo.* (predikat)

¹U jap. gramatici ove se vrste zovu 形容詞 (けい. よう. し) i 形容動詞 (けい. よう. どう. し).

Teorija - strogo opisne riječi

Osim dosad spomenutih opisa, u japanskom jeziku postoji još jedna kategorija opisnih riječi za čiji naziv u hrvatskom jeziku nemamo dobar prijevod pa ćemo ih zvati 連体詞 (れん. たい. し) kao u jap. gramatici. Neke od ovih riječi već smo koristili (npr. この, その, あの), a posebne su po tome što se pojavljuju isključivo kao opis imenice i što su nepromjenjive. Najčešći zbunjujući primjeri su:

大きな いえ *velika kuća* ✓
 いえは 大きだ。 *Kuća je velika.* ✗ (mora biti 大きい)
 小さな 花 *mali cvijet*
 花は 小さだ。 *Cvijet je malen.* ✗ (mora biti 小さい)

Iako tako izgledaju, 大きな i 小さな **nisu** na pridjevi već opisne riječi. Ovakve opisne riječi vrlo su često nastale kao okamenjeni ili malo promijenjeni oblici drugih riječi pa ih je lako zamijeniti za druge vrste i krivo upotrijebiti, no na našu sreću, nema ih puno³.

Tvorba opisnog oblika

Zahvaljujući promjenama u modernom jeziku, tablica u nastavku postala je veoma jednostavna. Komplikacije dolaze od imenica i な pridjeva čiji predikatni oblik stvaramo pomoću spojnog glagola だ. Naime gramatički gledano, opisni oblik tog glagola trebao bi uvijek biti な, ali u praksi to nije tako i imenice gotovo uvijek opisuju druge imenice česticom の⁴.

vrsta predikata	predikatni oblik	opisni oblik
imenica	～だ	～の
な pridjev	～だ	～な
い pridjev	nema razlike	
glagol	nema razlike	

Tvorba i značenje opisne rečenice

Rečenica postaje opisna kad njezin predikat prebacimo u opisni oblik (što uglavnom znači da mu ne moramo napraviti ništa!) i umetnemo je u drugu rečenicu kao opis nekoj opisivoj riječi ili izrazu. Pri tome gotovo uvijek zavisnom rečenicom opisujemo riječ koju bismo morali umetnuti u zavisnu rečenicu da bi postala samostalna. Pogledajmo primjere:

たけしくんは りんごを食べた。→ たけしくんが 食べた りんご

Takeši je pojeo jabuku. → *jabuka koju je Takeši pojeo*

きのう、田中さんは猫を見た。→ きんのう猫を見た田中さん

Tanaka je jučer vidio mačku. → *Tanaka koji je jučer vidio mačku*

おみせでコップを かった。→ コップを かった おみせ

U dućanu sam kupio šalicu. → *dućan u kojem sam kupio šalicu*

²U jap. gramatici 終止形 (しゅう. し. けい) i 連体形 (れん. たい. けい).

³Za istraživanje potražite "#adj-pn" na jisho.org!

⁴Uz imenice se な pojavljuje iznimno kad opisuju imenicu の (もの) i veznike nastale od iste - ので i のに.

U primjerima iznad događa se par zanimljivih stvari koje ćemo u nastavku pobliže proučiti i objasniti.

Subjekt u opisnim rečenicama nikad nije tema. Opisne rečenice dodaju informacije o jednoj riječi u nadređenoj rečenici, a temu od nje preuzimaju. Pokušamo li smisliti protuprimjere, vidjet ćemo da takvo nešto ne funkcionira po smislu. U pravilu će subjekt dobiti česticu *が*⁵ ili *の*.

Ova upotreba čestice *の* za označavanje subjekta u zavisnim rečenicama je česta i u početku može biti zbunjujuća, no prepoznat ćemo je po tome što, za razliku od slučaja gdje izriče posjedovanje ili opis, ovdje ne spaja dvije imenice već imenicu i predikat. Tako je prvi primjer iznad mogao glasiti i *たけしくんの 食べた りんご* bez razlike u značenju.

Čestice uz imenicu koju vadimo iz jednostavne rečenice mogu se razlikovati. Nakon što smo imenicu tako izvadili ispred, dobili smo komad rečenice⁵ kojem je desni kraj imenica. Na tu ćemo imenicu dodati česticu koja nam treba da je smjestimo na željeno mjesto u glavnoj rečenici.

Učinivši to, izbrisali smo informaciju o tome kako se opisana imenica uklapa u pridruženu joj opisnu rečenicu! Ovdje se japanski jezik oslanja na zdrav razum i govornikovu sposobnost da iz konteksta zaključi koji je njihov međusobni odnos. Usporedimo sljedeće primjere s onima iznad:

りんごを食べた	たけしくん	<i>Takeši koji je pojeo jabuku</i>
田中さんが	きのう見た猫	<i>mačka koju je Tanaka jučer vidio</i>
おみせで	かったコップ	<i>šalica koju sam kupio u dućanu</i>
きのう	はなした人	
		<i>čovjek o kojem sam (ti) jučer pričao ✓čovjek koji je jučer pričao ✓</i>

Uočavamo da je sadržaj rečenica isti, no ovaj put smo izvukli druge imenice. Njihovo mjesto u opisnoj rečenici pretpostavit ćemo prema tome koja u njoj informacija nedostaje, što za prva tri primjera nije preteško. Međutim, u trećem primjeru 人 može pričati, ali može biti i tema razgovora pa se moramo osloniti na kontekst da odaberemo ispravno tumačenje.

Vježba

Prevedite rečenice u nastavku.

- 猫が わたしの にわで あそんでいる。
- 花子さんの いもうとが猫を見た。
- いつも猫と いっしょに いる。
- 猫に えさを あげた。 (えさ - hrana za životinje)
- かわいくて 小さい 猫だ。
- 猫が木に のぼった。 (のぼる - popeti se)

Preoblikujte prethodne rečenice u sintagme koje opisuju 猫.

Spojite proizvoljno parove rečenica tako da jednu rečenicu odaberete kao glavnu i onda u njoj 猫 opišete neko-m drugom. Hehe. He.

⁵Ili stručnije *sintagma*.